

Familje- och kvarlåtenskapsrätt, 26.4.2023

Maxpoäng i förhöret: 30 p.

Maxpoäng (uppgift 1): 10 p.

Maxpoäng (uppgift 2): 10 p.

Maxpoäng (uppgift 3): 10 p.

Vid tentamen är det tillåtet att använda sanakirja.fi-tjänsten

Dessutom är det tillåtet att använda EUR-lex <https://eur-lex.europa.eu/> och Finlex Lagstiftning-sektion: <https://www.finlex.fi/sv/laki/> och <https://www.finlex.fi/fi/laki/> i tentamen.

Uppgift 1 (svarsutrymme 520 ord)

Du har fått i uppdrag att ge juridisk rådgivning i tre olika avvitringsfall. I fallen har vardera av makarnas äktenskapsskillnader blivit anhängiga i november 2022 och makarna utför som bäst avvitringar. Fallen är följande:

a) Avvittring mellan A och B. A och B har inget äktenskapsförord och hela deras egendom omfattas av giftorätten. Vid ett avvitringsmöte som hölls förra veckan lyfte B fram följande fråga om det avtal som makarna ingick utan vittnen våren 2022. I avtalet konstaterades att: ”I händelsen av att vårt äktenskap slutar i äktenskapsskillnad får B lösa in A:s ägarandel (1/2) av lägenheten (Igelkottsvägen 3 F 24), som användes som makarnas gemensamma hem, genom att betala A en summa som motsvarar andelens gängse värde. Annars behåller vardera make sin egen egendom vid avvitrningen.”

A som är mindre bemedlad än sin make medger att ett sådant här avtal faktiskt har ingåtts. A frågar dig om det nämnda formfria avtalet dock kan hindra hen från att i avvitrningen kräva en lagenlig utjämning samt ge B rätten att lösa in lägenheten. Borde det inte finnas ett "mer officiellt dokument" för sådana där viktiga frågor? Ge A ditt motiverade svar.

b) Avvittring mellan C och D. C berättar att hen år 2019 fått i arv av sina föräldrar två aktielägenheter som är belägna i Helsingfors: en etta i Tölö och en tvåa i Munksnäs. Enligt ett förordnande, i ett testamente som är giltigt i alla avseenden, har C:s make inte har giftorätt i lägenheterna. Dessutom berättar C att hen 2020 sålt sin etta i Tölö för 150 000 euro och använt penningtillgångarna till att köpa en sommarstugefastighet som en avliden kusin

lämnat efter sig samma år. Tvåan i Munksnäs hyrde C däremot ut sommaren 2019 och sparade hyresintäkterna (500 euro per månad) på ett separat bankkonto. Då det hade ansamlats 20 000 euro på kontot lyfte hen tillgångarna hösten 2022 och använde dem för att köpa en kolonistuga i närheten av makarnas gemensamma hem. Nu frågar C dig om sommarstugan och kolonistugan ska delas till hälften mellan makarna i avvittringen. Ge C ditt motiverade svar.

c) Avvittring mellan E och F. E berättar att hennes make F, efter att ha druckit för mycket alkohol, hamnade i ett slagsmål under midsommaren 2022. I slagsmålet skadade F jordbrukaren M allvarligt. Till följd av detta yrkade M på ett skadestånd på 20 000 euro i augusti samma år. Skadeståndet täckte de vårdkostnader, inkomstbortfall samt sveda och värk som orsakats av kroppsskadan. F godkände detta yrkande, som även E ansåg vara helt berättigat, och betalade omedelbart hälften av skadeståndet, 10 000 euro, med medel som han hade sparat från sin lön. Den resterande 10 000 euron har F som avsikt att betala i maj i år.

E frågar hur detta händelseförlopp tas i beaktande i avvittringen och hur mycket E möjligen är berättigad att få i utjämning av den mer förmögna F. Enligt en preliminär förmögenhetsförteckning, utförd av en skiftesman, har F en egendom på 30 000 euro som omfattas av giftorätten och en egendom på 20 000 euro som inte omfattas av giftorätt (en guldklocka som han fått i gåva av sin farfar enligt ett giltigt förordnande om utesluten giftorätt). F har inga andra skulder förutom den kvarstående skadeståndsskulden på 10 000 euro. E har för sin del en egendom på 10 000 euro som omfattas av giftorätten och ingen skuld alls. Utför en avvittringskalkyl och ge E ditt motiverade svar.

I svaren ska man hänvisa till tillämpliga lagbestämmelser, men de ska inte kopieras i onödigt stor utsträckning.

Uppgift 2 (svarsutrymme 520 ord)

Du arbetar som jurist vid en advokatbyrå och får i uppgift att ta hand om följande mål. Till dig anländer två bröder: 50-åriga Aapeli (A) och 47-åriga Bertil (B), vars far Pekka (P) har gått bort i cancer för två månader sedan. Förutom A och B lämnad P efter sig sin 43-åriga fru Linnea (L). P och L hann vara gifta i två år.

A och B berättar följande om P och L:s förmögenhetsförhållande: Vid sin död ägde den skuldfria P en radhuslägenhet (fem rum och kök, värd ca 300 000 euro) belägen i Kyrkslätt (grannkommun till Esbo). Radhuslägenheten hade använts som makarnas gemensamma hem. Dessutom ägde P börsaktier (värda 400 000 euro), pengar (200 000 euro) samt mindre värdefull lös egendom. Den likaså skuldfria L äger en lägenhet (tre rum och kök, värd ca 100 000 euro) i centrum av Ivalo i norra Lappland samt pengar (500 000 euro). Makarna hade ett

äktenskapsförord som helt uteslöt giftorätten. P hade också upprättat ett testamente, vars innehåll du kommer att få höra om härnäst.

a) Under sina sista år deltog P i en litteraturcirkel som ordnades av biblioteket i Kyrkslätt. I sitt testamente hade han även förordnat om att: "Deltagarna i litteraturcirkeln får mina mest spännande böcker, de "gulliga" böckerna får lämna åt Bertil." Igår blev det klart för A och B att testamentet hade redan utgivits. Ärendet hade behandlats av en skiftesman (PJ) som nyligen utsetts av domstolen på ansökan av L. A lär ha ingen skillnad över hur man går till väga beträffande testamentet. B däremot är missnöjd. Från hemmet i Kyrkslätt hade det tillsammans med detektivromanerna blivit bortfört diktsamlingen "Tunnelmia kukkakedoilla" som P och B hade för vana att läsa tillsammans. I bokhyllan hade det bara lämnats kvar Jane Austens verk och Jane Eyre (Kotiopettajattaren romaani) av Charlotte Brontë. Då B frågade PJ om saken hade PJ svarat att då P hade varit en poesi fantast hade han sannolikt avsett att även diktsamlingar hör till "mera spännande böcker". Redogör för A och B om PJ har agerat enligt lagen.

b) Det retar A och B att L har lämnat kvar och bo i P:s hem. De tycker att det är oskäligt att hon fortsättningsvis "snyltar" i Kyrkslätt. A och B ber dig ta reda på om hon verkligen har rätt till detta med tanke på att L inte ens har giftorätt i P:s egendom, är klart yngre än A och B, har bra betalt och har en avsevärd förmögenhet (till och med en egen lägenhet). Borde inte L antingen flytta till Ivalo eller ordna sitt boende på annat sätt med egna medel?

c) Slutligen kommer det fram att A och B inte i alla avseenden kommer överens ens sinsemellan. Det tär på B att A en gång i tiden åkte i väg och studerade (försökte finna sig själv) vid Oxford universitet. P betalade för terminsavgifterna. Kostnaderna var totalt 100 000 euro. A däremot retar sig på det att bara ett par månader före sin död gav P 100 000 euro till B, bara så där! Båda bröderna var närvarande vid tidpunkten för gåvan och hörde därför vad P hade sagt: "Jag vill inte att ni fortsätter och vrider och vänder på det där med Aapelis studier. Bertil, du är precis lika kära för mig som Aapeli, varken sämre eller bättre." A kräver nu att B måste få mindre arv med anledning av sin gåva. B är däremot av den åsikten att A borde få mindre. Ta ställning till om de fördelar som bröderna fått har betydelse när arvet efter P fördelas.

Du kan utgå från att P och L:s äktenskapsförord och P:s testamente i alla avseenden är giltiga och att P har varit vid sina sinnens fulla bruk ända fram till sin död. Motivera ditt svar.

I svaren ska man hänvisa till tillämpliga lagbestämmelser, men de ska inte kopieras i onödigt stor utsträckning.

Uppgift 3 (svarsutrymme 520 ord)

Du är verksam som rättsbiträde. Du får besök av 27-åriga Leila som är mycket orolig för sin 14-åriga halvbror Masa.

Efter föräldrarnas äktenskapsskillnad 2020 har Masas far Ville haft ensam vårdnad om Masa. I praktiken har Masa bott nästan hälften av tiden hemma hos sin mor Anna och sin halvsyster Leila då Ville har varit på arbetsresor. År 2021 blev Anna allvarligt sjuk och därför har Leila till stor del tagit hand om Masa.

Sedan förra hösten har Masa tidvis skolkat. Under två veckor i december 2022 vara Masa på rymmen. Då hade Ville kontaktat barnskyddet och begärt att man skulle överväga långvarig placering av Masa i en anstalt. Leila hörde av Masa att en klientrelation inom barnskyddet hade inletts och att ett omhändertagande eventuellt var under beredning. Det finns tydligen inga utsikter för brådskande placering. Leila har ingen mer information än så om vilket skede ärendet befinner sig i eftersom Ville och Leila inte tål varandra och de har ingen kontakt.

Leila anser att Masas svårigheter i hög grad beror på Villes lättretliga och oförstående sätt att behandla sin son. När Masa har bott hos Leila har han gått till skolan och gjort sina läxor. Masa rymde då ett av grälen med fadern hade urartat i slagsmål. Anna var då (och är fortfarande) på sjukhus. Leila var då i Lappland och Masa hade först försökt lifta dit, men under färden blev han kvar hos en kompis familj. Efter rymningen har Masa bott hos Leila. Masa, Leila och Anna är alla av den åsikten att det vore bra att fortsätta så här.

a) Har Leila möjlighet att på något sätt få vårdnaden om Masa? Leila är säker på att Ville inte skulle gå med på detta utan motstånd. För Anna skulle arrangemanget passa. Anna är även i övrigt villig att hjälpa till med allt som hennes sjukdom inte hindrar henne från att göra, men den praktiska omsorgen om Masa klarar hon inte av.

b) Vilka rättigheter skulle Masa och Leila ha i ett eventuellt barnskyddsärende? I ditt svar ska du även beakta en sådan situation där socialväsendet anser att omhändertagande och placering i vård utom hemmet är motiverat.

I svaren ska man hänvisa till tillämpliga lagbestämmelser, men de ska inte kopieras i onödigt stor utsträckning.

Tehtävän 1 mallivastaus / Tapani Lohi

a) Tapauksen A ja B ovat tehneet lailla sääntelemättömän osituksen esisopimuksen. Vallitsevan käsityksen mukaan tämä sopimus on muoto- ja sisältövapaa, ja se voidaan solmia koska vain parisuhteen aikana. Lähtökohtana tässäkin tapauksessa on näin, että sopimus sitoo A:ta sisältönsä mukaisesti. Kuten oppikirjassa todetaan selvästi, sopimusvapaus ulottuu myös kysymyksiin, joista avioliittolain säännösten perusteella tulisi sopia avioehtosopimuksella. A joutunee siis alistumaan yhtäältä asunnon murto-osansa lunastukseen ja toisaalta siihen, että hän ei saa puolisoiden välisessä osituksessa tasinkoa. Tästä voidaan poiketa ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseinen sopimus katsottaisiin jollakin oikeustoimiopillisella perusteella pätemättömäksi tai sitä pidettäisiin OikTL 36 §:n nojalla kohtuuttomana. Tapaustiedot eivät anna mahdollisuuksia viimeksi mainittujen kysymysten arvioimiseen. Todettakoon kuitenkin, ettei sopimusta tee kohtuuttomaksi pelkästään se, että A joutuu sen myötä huonompaan asemaan kuin missä hän olisi ollut ilman sitä.

b) C:n perintönä saamat asuinhuoneistot ovat alkujaan olleet avio-oikeudesta vapaata omaisuutta testamenttimääräyksen nojalla. Avio-oikeudesta vapaata omaisuutta on myös Töölön yksiön myynnistä saaduilla rahoilla ostettu kesämökkikiinteistö. Siinä on kysymys VO-omaisuuden sijaan tulleesta omaisuudesta, surrogaatista, jollainen AL 35.2 §:n mukaan on VO-omaisuutta. Kesämökkikiinteistö jää siis osituksessa puolittamisen ulkopuolelle. Toisin järjestyy asia C:n Munkkiniemen kaksion saamien vuokratulojen osalta. Niitä on pidettävä VO-omaisuuden tuottona, joka on AL 35.2 §:n mukaan avio-oikeuden alaista omaisuutta, ellei asiasta ei ole muuta määrätty. Mikään ei viittaa siihen, että C:n hyväksi tehty testamentti sisältäisi tällaista tuottoa koskevaa erillismääräystä, joten C:n pankkitilille vuokratuottoina kertyneitä varoja täytyy pitää AO-omaisuutena. Tätä samaa omaisuuslajia on luonnollisesti myös tilivaroilla ostettu puutarhamökki, joka näin tulee osituksessa normaaliin tapaan puolitettavaksi.

c) F:lle syntyneessä 20 000 euron korvausvastuuta voidaan pitää sellaisena AL 99.3 §:ssä tarkoitettuna velkana, joka on ”johtunut siitä, että puoliso on huolimattomasti hoitanut taloudellisia asioitaan tai muuten menetellyt hänen oloihinsa soveltumattomalla tavalla”. Sääntelyssämme on lähdetty siitä, että tällainen velka ei saisi pienentää toiselle puolisolle osituksessa tulevaa avio-osaa. Tapauksen E:tä suojataankin velan vaikutuksilta kahdella eri tavalla.

Ensinnäkin: Kyseinen velka – siis siitä ositusperusteen syntyhetkellä vielä jäljellä ollut 10 000 euroa – katetaan osituksessa mahdollisuuksien mukaan F:lle kuuluvalla VO-omaisuudella (AL 99.3 §). Tämä keino on tapauksessa käytettävissä, sillä F:llä on VO-omaisuutta enemmänkin kuin sanotut 10 000 euroa. Kyseistä velkaa ei täten osituslaskelmaa tehtäessä vähennetä F:n AO-omaisuuden bruttoarvosta.

Toiseksi: E tarvitsee suojaa myös sen johdosta, että F oli ennen ositusperusteen syntyhetkeä maksanut mainittua velkaansa 10 000 eurolla ja käyttänyt tähän mitä ilmeisemmin AO-omaisuuttaan – mikään ei viittaa siihen, suoritus olisi tapahtunut VO-varoilla. E oikeutetaan AL 95 §:n mukaan saamaan tällaisen erityisvelan maksun johdosta osituksessa vastiketta. Sitä annetaan suoritusta vastaavat 10 000 euroa. Vastike on laskennallisesti yksinkertaisinta antaa palauttamalla nämä 10 000 euroa laskennallisesti F:n AO-omaisuuteen. Näin meneteltäessä E:n avio-osa muodostuu yhtä suureksi kuin se olisi ollut ilman vastiketapahtumaa.

Puolisoiden avio-osat muodostuvat näin seuraavan suuruisiksi: $[10\,000 \text{ (E:n AO)} + 30\,000 \text{ (F:n AO)} + 10\,000 \text{ (lask. lisäys)}] : 2 = 25\,000$ euroa. Näin E:llä on oikeus saada F:ltä tasinkoa 15 000 euroa.

Kurssikirjallisuus: Tehtävän kannalta olennaiset seikat löytyvät teoksesta Kangas, Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 365–368, 323–324, 332, 383–384 ja 387–389.

Tehtävän 2 mallivastaus / Katja Nylund

Mallivastaus on pedagogisista syistä joiltain osin laajempi kuin täysien pisteiden saavuttamiseksi edellytettiin.

Perittävän (P) kuolinpesän selvittämisestä sekä hänen jälkeisestä perinnönjaosta säädetään perintökaareissa (PK). Aviopuolisoiden varallisuussuhteita taas sääntelee erityissäädöksenä avioliittolaki (AL).

a) Pesänjakaja (PJ) ei ole toiminut tapauksessa lain mukaisesti, sillä hänellä ei ole toimivaltaa tulkita ja täyttää P:n testamenttia. Tämä johtuu siitä, että jälkisäädöksen koskiessa tiettyjä esineitä (kirjoja), se on luonteeltaan legaatti. Erityisjälkisäädöksen täyttäminen kuuluu joko PK 18:2:1:n mukaisesti kuolinpesän osakkaille (jos hallintomuotona on osakkaiden yhteishallinto) tai pesänselvittäjälle (PK 19:12.1) – ei PJ:lle. Viimeksi mainittu voi ottaa kantaa vain yleisjälkisäädöksiä koskeviin tulkinta- ym. kysymyksiin. Kun PJ:tä ei nyt ole määrätty ns. kaksoisrooliin (siis myös pesänselvittäjäksi), P:n kuolinpesä on osakkaiden yhteishallinnossa. P:n legaatintäyttäminen kuuluu siis osakkaille, joita ovat PK 18:1.1:n nojalla A ja B (L ei ole osakas, koska hänellä ei ole avio-oikeutta P:n omaisuuteen, eikä hänen osakkuudelleen ole muitakaan perusteita. Lukupiiriläiset puolestaan ovat legataareina vailla osakasasemaa). Näin sen arviointi, meneekö runokokoelma lukupiiriläisille vai saako sen B, kuuluu ensi sijassa A:lle ja B:lle. A on ilmoittanut, ettei asialla ei hänelle merkitystä, joten varsinainen päätöksenteko jäänee B:lle.

b) PK 3:1a.2:ssa säädetään ns. L:n vähimmäissuojasta. Lainkohdan nojalla L:llä on lähtökohtaisesti oikeus pitää hallussaan P:n jäämistöön kuuluva asunto, jos sitä oli käytetty puolisoiden yhteisenä kotina. Lisäksi hänelle on aina jätettävä asunnossa oleva tavanomainen asuinirtaimisto. Oikeuteensa vedoten L onkin nyt jäänyt asumaan P:n Kirkkonummen kotiin. Ko. asumissuojan saamiseen ei vaikuta L:n ikä (verrattain nuori, 43 vuotta) eikä sekään, oliko hänellä avio-oikeutta P:n omaisuuteen (avioehtosopimuksen vuoksi ei nyt ollut). Merkityksetöntä on niin ikään avioliiton lyhyehkö kesto (kaksi vuotta) sekä se, kuinka paljon L:llä on esim. käteisvaroja (500 000 e.), joita voisi asumiseensa käyttää. Ainoa poikkeus, jolloin L ei saa hyväkseen kyseistä asumissuojaa, on se, että L:n omiin varoihin kuuluu hänelle kodiksi sopiva asunto. Asumissuojan saamista arvioidaan oikeudessamme vakiintuneesti niin, että L saa pitää elintason, johon hän on avioliiton aikana tottunut. Tämä merkitsee, että jotta L:n omistamaa asuntoa voitaisiin pitää kodiksi sopivana PK 3:1a.2:ssa tarkoitetulla tavalla, sen täytyisi vastata varustelutasoltaan sekä muilta ominaisuuksiltaan P:n jäämistöön kuuluvaa, yhteisessä käytössä ollutta kotia. Tapauksessa L omistaa kolmion Ivalosta. Ottaen huomioon sekä asunnon sijainti (merkittävä etäisyys L:n nykyisestä elinpiiristä) että sen Kirkkonummen kotia alhaisempi varustelutaso (kaksi huonetta vähemmän, arvo 200 000 e. vähemmän), ei kolmion omistus kuitenkaan muodosta estettä L:n vähimmäissuojaan vetoamiselle. L saa siis asua Kirkkonummella Ivalon asunnostaan huolimatta.

c) Rintaperillisen P:ltä saamat vastikkeettomat edut ovat lähtökohtaisesti ennakkoperintöjä, ep:itä (PK 6:1.1). Tämä tarkoittaa, että ne pääsääntöisesti vähentävät sitä perintöä, jonka ko. lahjansaaja (tai hänen sijaantulijansa) saa tulevassa perinnönjaossa. Koska ep-sääntely on tahdonvaltaista, johtuu tästä, ettei ennakkona kuitenkaan käsitellä etua, jonka osalta on pääteltävissä, ettei P ole tarkoittanut sitä ep:ksi. Tapauksessa sekä A että B ovat saaneet P:ltä samanarvoiset (100 000 e.) edut; A erityisinä koulutuskustannuksina (PK 6:2.2), ja B taas rahalahjana, jota ei voida pitää tavanomaisena, eikä arvoltaan vähäisenä (vrt. PK 6:4). Nämä olisivat lähtökohtaisesti ep:itä. Olosuhteista ilmenee kuitenkin, ettei P ole halunnut tätä kummankaan lahjan kohdalla (P on ilmaissut, ettei tahdo veljesten riitelevän A:n lukukausimaksuista, lisäksi hän on yrittänyt saattaa pojat yhdenvertaiseen asemaan antamalla B:lle samanarvoisen edun kuin A:lle). Tästä syystä etuja ei nyt käsitellä ennakkoina P:n jälkeisessä perinnönjaossa.

Kun A:n ja B:n lakiosaoikeudet eivät ole tapauksessa uhattuina (reaalisessa jäämistössä on huomattavasti varoja niiden täytteeksi), ei myöskään ole tarpeen arvioida sitä, voisivatko edut mahdollisesti täyttää jonkin muun PK:n tuntemien laskennallisten lisäysten (ks. PK 7:3.3) tunnusmerkistöistä.

Kurssikirjallisuus: Kangas 2019 s. 457–458, s. 482–485, s. 487–488, s. 491, s. 495, s. 501–502, s. 507, s. 533–537, s. 566–567 sekä s. 591–592.

Tehtävän 3 mallivastaus / Hannele Tolonen

a) Asiassa sovelletaan lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (HTL). Huollosta aiemmin solmittua sopimusta tai päätöstä voidaan muuttaa uudella sopimuksella tai päätöksellä, jos olosuhteet ovat muuttuneet tai tähän muutoin on aihetta (HTL 12 §). Laki antaa mahdollisuuden sopia oheishuoltajasta hyvinvointialueen vahvistamalla sopimuksella, mutta Villen vastustaessa sopimustie ei ole avoinna (HTL 7.2 §). Oheishuollon edellytykset vaikuttavat muutoinkin heikoilta, elleivät Ville ja Leila ole puheväleissä.

Tuomioistuin voi uskoa lapsen muun henkilön kuin vanhempansa tai vanhempiensa huoltoon paitsi näiden ohella, myös sijasta. Jälkimmäisen määräyksen antamiseen olisi oltava lapsen kannalta erittäin painavia syitä (HTL 9 §). Masasta ja hänen vanhemmistaan kerrottujen tietojen valossa on mahdollista pohtia, olisiko käsillä perusteita määrätä Leila Masan huoltajaksi. Leila ei kuitenkaan voi itse hakea huoltajuutta koskevaa määräystä tuomioistuimelta. Oikeus vireillepanoon olisi sen sijaan Anna-äidillä tai hyvinvointialueella (ks. HTL 14 §), jolla on velvollisuuskin ryhtyä toimenpiteisiin huollon järjestämiseksi, jos tätä pidetään lapsen edun kannalta aiheellisena, kun muu kuin huoltaja huolehtii lapsesta pysyvästi (ks. HTL 6b.2 §). Masalla itsellään ei ole oikeutta panna asiaa vireille, mutta hänen mielipiteelleen ja toivomuksilleen on annettava merkitystä iän ja kehitystason mukaan (HTL 11 §).

Tässä kohdassa edellytettiin täysiin pisteisiin, että lapsenhuoltolain säännöksiin viitaten eriteltiin osapuolilla olevia toimintamahdollisuuksia ja vaihtoehtoja saada Leilalle huoltajan asema. Ainakin lyhyesti oli käsiteltävä myös sopimismahdollisuutta. Tapaamisoikeudesta tai asumisesta ei kohdassa kysytty eikä näiden käsittelyä edellytetty. Edunvalvonnasta ei tässä kohdassa ollut kysymys eikä pulmaa ratkaisisi edunvalvojan määrääminen huoltajan sijaan (HTL 5 c §). (Tätä ei muutoinkaan ole pidetty mahdollisena lapsenhuoltoasiassa, jossa lasta ei pidetä asianosaisena.)

b) Asiassa sovelletaan lastensuojelulakia (LSL). Lastensuojelutoimista päättää viranomainen ensisijaisesti Masan etua silmällä pitäen, vaikka Masan mielipiteeseen ja toivomuksiin onkin kiinnitettävä erityistä huomiota (LSL 4–5 §). Huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen edellytyksenä on, että lapsen terveys ja kehitys on vakavasti vaarantumassa kasvuolosuhteiden tai hänen oman menettelynsä vuoksi (LSL 40 §). Ensisijaisia ovat avohuollon toimenpiteet, mutta lapsen sijoitukseen avohuollon toimenpiteenä edellytetään sekä huoltajan että 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumusta (ks. LSL 37 §), mitä ei tehtäväkuvauksen mukaan ole.

Masaa on 12 vuotta täyttäneenä kuultava lastensuojeluasiassa hallintolain mukaisesti ja hänellä on oikeus itse käyttää siinä puhevaltaa (LSL 20, 21, 42 §). Vastoin Masan tahtoa

huostaanotosta ei voida päättää sosiaalitoimessa, vaan siitä päättää hallintotuomioistuin (LSL 43 §). Masan hoidosta ja kasvatuksesta vastaavana henkilönä myös Leilaa on kuultava asiassa (LSL 42 §).

Sijaishuoltopaikan valinnassa on kiinnitettävä huomiota mm. lapsen tarpeisiin ja hänen läheisten ihmissuhteidensa ylläpitämiseen. Laitoshuollon järjestämiselle on edellytyksenä, ettei sijaishuoltoa voitaisi lapsen edun mukaisesti järjestää perhehoidossa tai muualla (LSL 50 §). Ennen sijoittamista kodin ulkopuolelle edellytetään lapsen läheisverkoston kartoittamista. Olisi siis selvitettävä Masalle läheisen Leilan mahdollisuudet ottaa Masa luokseen asumaan, ja lapsen edun tätä edellyttäessä hyvinvointialueen olisi ryhdyttävä toimiin Masan huollon järjestämiseksi (LSL 32 §, ks. myös 46.1 §). Enintään kuuden kuukauden sijoitus on mahdollinen myös vanhemman tai huoltajan luokse (LSL 49.3 §).

Tässä kohdassa edellytettiin täysiin pisteisiin, että oli selkeästi perustellen käsitelty sekä Masalla ikänsä perusteella olevia oikeuksia että Leilan asemaa lastensuojeluasiassa. Oli myös tarkasteltava mahdollisuutta saada Masan asuminen järjestetyksi Leilan luokse lastensuojelulain nojalla. Säännöksiä huoltajan – eli tässä tapauksessa Villen – sijaan mahdollisesti määrättävästä edunvalvojasta (LSL 22 §) ei välttämättä edellytetty käsiteltävän.